

УДК 37(09)(460)“1900/1919

Носовець В. С.

аспірант кафедри педагогіки і методики викладання історії
та суспільних дисциплін
Національний університет “Чернігівський колегіум” імені Т. Г. Шевченка

РЕФОРМАТОРСЬКІ ВИМОГИ СВІТСЬКОСТІ ОСВІТИ В ІСПАНСЬКІЙ ПРЕСІ НА ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ

Одним із атрибутів європейської реформаторської педагогіки на межі ХІХ – ХХ століть було прагнення захищати принцип світськості/нейтральності освіти. В іспанській пресі 1900–1910-х років реформаторські вимоги світськості освіти лунали вельми гучно.

Рішучим поборником світської школи в Іспанії був валенсійський освітянин Едуардо Гільяр (Eduardo Guallar Clari). У своїх “Педагогічних листах” (Las Dominicales, 1907–1908) [1], [2] він закликав освітянську спільноту стати на прогресивний цивілізаційний шлях і руйнувати традиційні рутинні уявлення про уклад школи. Едуардо Гільяр наголошував, що піднесення країни стане можливим тоді, коли прийдешні покоління матимуть всезагальну світську освіту та будуватимуть царство братерства, любові та добра.

“Без сумніву, національна проблема – це проблема педагогічна. Неграмотність – лихо, яке має щезнути. Загалом же не вистачає вчителів і засобів для навчання. Сучасна педагогіка є переважно світською; вона визначає, що у навчанні немає місця забобонам жодного роду”, – зазначав педагог [2, с. 4].

Закликаючи розбудовувати в Іспанії світську школу, Едуардо Гільяр підкреслював, що то – “єдина надія на оновлення” [2, с. 4].

Світськість освіти дозволяє дитині вчитися мисленню, науці. Світська школа вможливує виховання вільних індивідів, котрі мають тверді переконання і захищають ті чи інші ідеали лише внаслідок глибокого власного осмислення їхньої ролі в дійсності [2, с. 4].

Раніше, у статті “Світська школа” (El Motin, 1904) [3] Едуардо Гільяр указував, що справжнє просвітництво набувається тільки в світській школі, а вчитель, немов капітан, веде дитину до перемоги у боротьбі за прогрес. “Світська школа є невеличким суспільством, у якому зароджуються гуманістичні почуття, що конституують братську любов”, – зауважував педагог [3, с. 3].

У замітці “Світська школа” (Las Dominicales, 1901) [4] Мігель Олівар (Miguel Olivar) палко захищав принцип світськості освіти. Публіцист наголошував на тому, що за світською школою – прийдешнє, прогрес. Сучасна школа має відходити від релігійних догм і озброювати дітей справжніми знаннями наук.

“Дитина має вивчати математику, щоб обчислювати, коригувати та зважувати економічні питання; вона має вивчати науки, щоби здійснювати великі відкриття й уміти орієнтуватися в політиці та суспільстві”, – пояснював Мігель Олівар [4, с. 4].

У публікації “Головна проблема” (Heraldo de Madrid, 1908) [5] стверджувалося, що іспанський народ лише тоді стане на цивілізаційний шлях розвитку, коли відчуватиме свободу мислення. Для оновлення Іспанії недостатньо виконання громадянами моральних і суспільних обов’язків. А починати досягати свободи мислення необхідно зі школи, яка має стояти на позиціях нейтральності та світськості освіти. Школа із конфесійним і догматичним навчанням нагадує секту, вона не може просуватися вперед.

“Нейтральність школи не означає, що така школа проти Бога чи без Бога; це означає визволення школи від клерикальної та теократичної опіки. Адже поряд із вивченням науки, усіх наук, у дійсності наспівується релігійний гімн, найкращий і найвищий із культів з усіма містеріями, з усіма трансцендентальними проблемами”, – зазначалося у статті [5, с. 1].

У замітці “Нейтральна школа” (La Mañana, 1910) [6] констатувалося, що в іспанському суспільстві під впливом політичних партій думки стосовно світської школи розділилися.

Проти такої школи виступають карлісти, інтегристи, консерватори, усі церковні діячі; прихильниками такої школи є радикальні елементи – республіканці, соціалісти. Проте і ті, і інші відстоюють крайні позиції, а істина – десь посередині.

“Сучасна школа, школа прогресивна, школа демократична має бути нейтральною. Необхідно визначити за безспірну догму, за керівний принцип будь-якого навчання принцип свободи мислення. Бо навчати не означає тільки настановляти, але й виховувати також. Не виконає своєї місії шкільний учитель, дотримуючись виключно розумового виховання; він має дбати про пробудження волі вихованця”, – стверджувалося у публікації [6, с. 2].

На думку авторів видання, у сучасних народів, у культурних і вільних країнах головного значення набуває принцип толерантності у суспільних відносинах, і кожний має виконувати свою функцію відповідно до призначення – учитель у школі, священник – у церкві, військовий – у казармі, батько – у родині [6, с. 2].

У публікації “Світські школи” (La Bandera Federal, 1912) [7] йшлося про необхідність поширення світських шкіл в Іспанії, адже вони на відміну від релігійних та конфесійних шкіл насамперед навчають дітей мислити. Світська школа дозволить учням отримувати корисні для подальшого життя знання, знання, необхідні на виробництві, у майстернях, бо така школа орієнтована переважно на практичне навчання.

Народ сам має подбати про заснування нових шкіл, а не чекати цього від урядів. Настав час поспішати, прямувати до прогресу, визволятися від клерикалізму. Настав час озброювати дітей істинними знаннями, а не релігійними ученнями.

“Відкриваючи школи в усіх селах, Іспанія за короткий час перетвориться на прогресивну націю, а сьогоднішні діти завтра сформують легіон освічених людей, корисних для Батьківщини”, – проголошувалося у замітці [7, с. 2].

Відстоювання принципу світськості освіти у католицькій Іспанії на початку XX століття перетворилося на яру боротьбу. Серед видатних іспанських педагогів, особливо педагогів-богословів, було чимало противників світської школи. Один із найяскравіших прикладів – персоналія освітянина Андреса Манхона (Andres Manjon у Manjon), реформатора початкової освіти на межі XIX – XX століть, фундатора шкіл “Аве-Марія” для бідних учнів. У низці статей і заміток у саламанкському “Шкільному віснику” у 1910-х роках Андрес Манхон критикував ідейні засади світської освіти, називав світську школу “скаліченою” [8, с. 5], “варварською”, “ворожою Богові та людям” [9, с. 6].

Список літератури

1. Guillar Clari E. Cartas pedagogicas VII. *Las Dominicales*. Madrid, Viernes 29 de noviembre de 1907. № 353, año VIII. P. 4. 165.
2. Guillar Clari E. Cartas pedagogicas IX. *Las Dominicales*. Madrid, Viernes 3 de enero de 1908. № 358, año IX. P. 4.
3. Guillar Clari E. La escuela laica. *El Motin*. Madrid, 1 de febrero de 1904. № 5, año XXIV. P. 3.
4. Olivar M. La escuela laica. *Las Dominicales*. Madrid, Viernes 15 de noviembre de 1901. № 40, año I. P. 4.
5. Problema capital. *Heraldo de Madrid*. Jueves 7 de mayo de 1908. № 6.369, año XIX. P. 1.
6. Liberales y reaccionarios. La enseñanza laica. Los mitines de ayer. La escuela neutra. *La Mañana*. Madrid, Lunes 28 de febrero de 1910. № 85, año II. P. 2.
7. Escuelas laicas. *La Bandera Federal*. Madrid, Sabado 28 de septiembre de 1912. № 129, año III. P. 2–3.
8. Manjon A. La escuela laica, por no ser religiosa, se hace mutilada o manca. *Heraldo Escolar*. Salamanca, 8 de octubre de 1915. № 85, año II. P. 5–6.
9. Manjon A. Consecuencias. *Heraldo Escolar*. Salamanca, 16 de abril de 1915. № 60, año II. P. 5–6.